

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра основ архітектурного проектування,
конструювання та графіки

03-07-71М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної
роботи з навчальної дисципліни

«Композиція»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Архітектура та
містобудування» спеціальності 191
«Архітектура та містобудування» денної форми навчання.

Частина 2 Архітектурна композиція

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІБА
протокол № 3
від 03.11.2020 р.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Композиція» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Архітектура та містобудування» спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної форми навчання. Частина 2. Архітектурна композиція [Електронне видання] / Байцар-Артеменко О. В., Чернюшок О. В., Руднєв С. М., Байцар Т. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 23 с.

Укладачі: Байцар-Артеменко О. В, ст. викладач кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки;
Чернюшок О. В., доц. кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки;
Руднєв С. М., викладач кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки;
Байцар Т. В. ст. викладач кафедри архітектури та середовищного дизайну.

Відповідальний за випуск: Ромашко В. М., д.т.н., професор, завідувач кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки.

Керівник групи забезпечення спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» д. арх., проф. Михайлишин О. Л.

© О. В. Байцар – Артеменко,
О. В. Чернюшок.,
С. М. Руднєв.,
Т. В. Байцар., 2020
© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Видача завдання	5
1.1. План роботи	5
1.2. Послідовність виконання роботи	6
1.3. Техніка виконання	6
1.4. Оформлення	6
2. Збирання та опис матеріалу	6
3. Послідовність виконання завдання	7
3.1. Збір матеріалу	7
3.2. Містобудівна ситуація	8
4. Архітектурно-композиційний аналіз	10
4.1. Послідовність виконання завдання	11
4.2. Техніка виконання	11
5. Клазура ескізів семестрової роботи	16
5.1. Послідовність виконання завдання	17
6. Архітектурний макет	19
6.1. Послідовність виконання завдання	19
Додатки	20
Список рекомендованої літератури	21

Вступ

Метою вивчення дисципліни є засвоєння теоретичних основ організації архітектурного середовища, оволодіння засобами архітектурної композиції в процесі виконання практичного завдання, формування відчуття естетики архітектурної форми та її гармонії з навколишнім середовищем, набуття вміння створювати виразний архітектурний образ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен володіти понятійно-термінологічний апарат теорії архітектурної композиції. Розуміти логику формування основних архітектурно-планувальних та інженерно-конструктивних систем. Створювати зміст базових універсальних принципів формотворення системи «Традиція». Виконання практичного завдання дозволить студенту розуміти і відчувати сутність категорій «архітектурна форма» та «архітектурний образ». Маневрувати пластичними характеристиками архітектурної форми і будувати відповідний до контексту пластичний алгоритм. Будувати в уяві часові розгортки архітектурної форми та архітектурного ансамблю. Відчувати динаміку діалектичної пари «простір – маса». Застосовувати на практиці засоби архітектурної композиції.

За основу взято методику Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка» та «Національної академії образотворчого мистецтва».

1. Видача завдання

Основна мета завдання полягає у розумінні і вмінні виокремити базові складові стилістичного об'єкта і через процес стилізації та інтерпретації виразити по новому засобами об'ємно-просторової композиції.

Завдання виконується на аркуші формату А-1 та в макеті 50×50 (40; 60) см.

1.1. План роботи

А) ознайомлення із завданням та необхідними проектно-творчими вимогами до виконання семестрового завдання.

Б) ознайомлення студентів з можливими варіантами теми композиції (історична, етно-національна, інженерно-технічна архітектура) та узгодження її з викладачем.

Студенти виконують семестрову роботу в три етапи:

Перший етап – дослідно-аналітичний: а) збирання (у кількості 3–5) ілюстративного матеріалу (планів та фасадів) обраної пам'ятки та теми з коротким описом основних даних про кожен об'єкт та їх ілюстрації;

б). виконання архітектурно-композиційного аналізу плану та фасаду одного із об'єктів (генплану чи схеми генплану, плану, фасадів) та визначення основних елементів та ознак.

Другий етап – проектно-творчий: а) ескіз – клаузура (плани, розгортки, фасади, перспектива) майбутньої стилістичної концепції. Пошук трансформації ідеї, підбір і визначення функції, підбір і визначення конструкції та побудови на їх основі нового проектного рішення. Виконується як авторська спроба на основі вивченого матеріалу.

Третій етап – макетно-творчий:

а) моделювання з картону та ватману (чи іншому матеріалі) клаузурної частини роботи як об'ємно-просторового виконання (плану, простору, об'ємів) архітектурного макета на планшетах форматом 50×50 (40; 60) см.;

б) можливо виконувати додатково фотографії з макета.

1.2. Послідовність виконання роботи

Семестрова робота виконується відповідно до вимог виданого завдання:

1. Дослідно-аналітичну та проектно-творчу частину, а також заголовний напис на аркуші формату А-1 шрифтами.

2. Макетну частину виконують на картонних планшетах (50×50 (40; 60) см) згідно масштабу клаузурної подачі розробленої ділянки.

1.3. Техніка виконання

Проектно-дослідну частину виконувати будь-якими (довільними) художньо-графічними засобами: у кольоровій, чорно-білій або іншій творчо-архітектурній графіці (аплікація, монтаж, штрихово-лінійна подача).

Макетну частину виконують з будь-якого твердого матеріалу, бажано використовувати ватман та картон.

У макетних об'ємах обов'язково використати архітектурний декор площини (поверхні) відповідно до мистецького стилю архітектури.

1.4. Оформлення

Семестрову роботу оформляють у вигляді двох частин: а) лист формату А-1 у послідовному викладі частин; б) макет з прізвищем виконавця, групи та викладача та року виконання.

2. Збирання та опис матеріалу

Завдання виконують як збирання ілюстрацій та вивчення архітектурно-історичних особливостей одного із стилевих напрямів в архітектурі:

1) зібрані ілюстрації повинні передавати стиль та вигляди архітектурної історичної споруди одного із стилевих напрямів в архітектурі (готика, ренесанс, хай-тек; Давній Єгипет та ін.); споруду в українському історичному архітектурному стилі

(візантійський, бароко, сецесія, конструктивізм та ін.); в етнонаціональній архітектурі (українська, французька та ін.);

2) визначити характерні і впізнавальні елементи обраної споруди історично-архітектурного стилю (готика: вікно роза, контрфорси, нервюри, хрестоцвіті тощо);

3) виконати стислий опис використовуючи творчо-аналітичний метод (подати ілюстрації);

4) вказати територію або країну чи етнічний регіон, до якого належить об'єкт (ілюстрації);

5) вказати епоху або століття чи роки спорудження об'єкта;

6) вказати авторство, призначення та мистецьку належність об'єкта до певного історичного архітектурного стилю чи народного мистецтва;

7) виділити окремою ілюстрацією елементів декору в архітектурній споруді (інтер'єрі, екстер'єрі);

8) вказати джерело (звідки взято матеріал).

3. Послідовність виконання завдання

Студенти коротко обґрунтовують варіант обраного стилістичного об'єкта оперуючи поняттями та термінами, які пов'язані із тематикою.

Студенти узгоджують з викладачем вибрану тему та в бібліотеці самостійно підбирають не менше трьох (не більше п'яти) одно тематичних взірців пам'яток архітектури у певному історичному стилі або з народної архітектури чи інженерії (мости, вежі, ворота).

Студенти проводять порівняльний аналіз та визначають одну стилістичну будівлю для подальшого опрацювання.

Студент самостійно обирає техніку та подачу виконання роботи (в кольорі): аплікація, паперовий монтаж, замальовки, ксероксно-комп'ютерна графіка або фотографії тощо.

3.1. Збір матеріалу

Коротка інформація та історична довідка: за приклад взято

Єгипетські піраміди – одне із семи чудес світу, всесвітньо відомі архітектурні пам'ятки Стародавнього Єгипту. Це величезні кам'яні гробниці для фараонів Давнього Єгипту. При згадці про Єгипетські піраміди, виникають асоціації із пустелею. Появі пірамід передували поховальні будинки.

3.2. Містобудівна ситуація

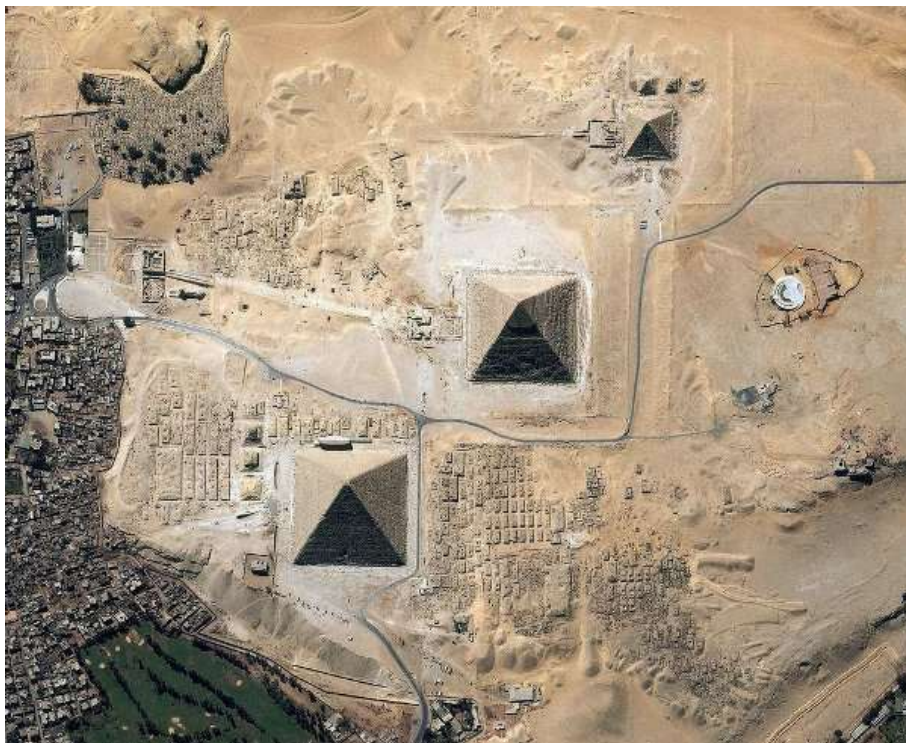

Рис. 1. Великі піраміди в Гізі. Належать до IV династії. Поховальні споруди фараона Хеопса (Хуфу), Хефрена і Мікерина. На відміну від Джосера, піраміди мають сувору геометричну пірамідальну форму.

Фото панорами та вигляди

Рис. 2. Велика піраміда Хеопса. Збудована у XXVII ст. до н.е. Первинно зведена висотою 147 м. Внаслідок часових впливів личкова конструкція зруйнована, що призвело до зменшення розміру на 7,5 м. Довжина піраміди становить 230 м.

Рис. 3. Червона піраміда Снофру. Фараон Снофру (батько фараона Хеопса), побудував першу піраміду з рівними стінами.

Рис. 4. Ступінчата піраміда Джосера. Перша ступінчата піраміда побудована приблизно в 2670 р. до н.е., нагадує поставлені один на один блоки меншого розміру за задумом Імхотепа.

4. Архітектурно-композиційний аналіз

Завдання виконують як (процес вивчення) архітектурно-композиційний аналіз тільки одного з підібраних взірців архітектури (найхарактернішої та зрозумілої студентів для аналізу ілюстрації).

В аналітичній частині слід вказати:

1) функціонально-експлуатаційне призначення (житло, храм, фортеця, усипальниця, інженерна споруда та ін.) виразити у схемі;

2) тектонічно-композиційні особливості побудови об'єму та плану (статика, динаміка, симетричність, центричність, спіральність, лінійність) виразити у схемі;

3) об'ємно-просторове формотворення (які геометричні форми, маси, метро-ритмічні особливості, контраст-нюанс, пропорції, симетрія-асиметрія, композиційні осі);

4) матеріал виконання (сировина – конструкція; матеріал – текстура, фактура);

5) декоративно-художнє кольорове вирішення (наявність декору та кольору, теплі або холодні барви та їхня композиційна характеристика);

б) порівняльно-архітектурна особливість аналізованого взірця відносно решти підібраних.

4.1. Послідовність виконання завдання

Студенти вивчають та вчаться коротко подавати аналіз твору архітектури. Намагаються творчо підійти до подачі інформації. Подачу матеріалу подають у вигляді схем, діаграм, шкал тощо.

4.2. Техніка виконання

Художньо-графічними засобами в кольорі (як окремі ілюстрації до кожного з поставлених питань) у комп'ютерній, ксероксній графіці, замальовки, монтаж-аплікація, фото тощо.

Приклад 2. Ілюстрації виконаних робіт архітектурно-композиційного аналізу

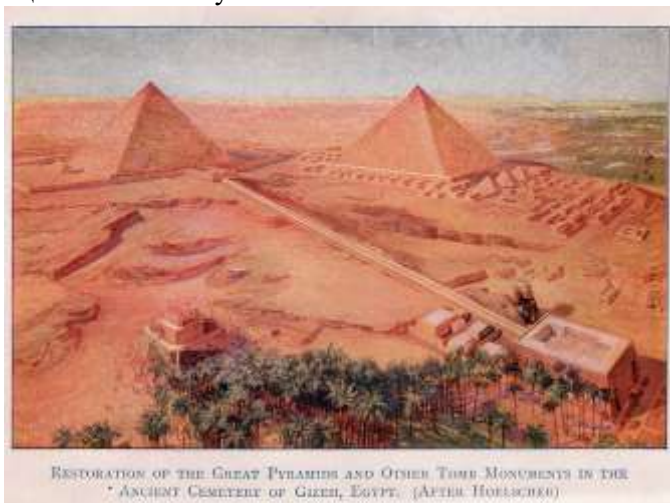
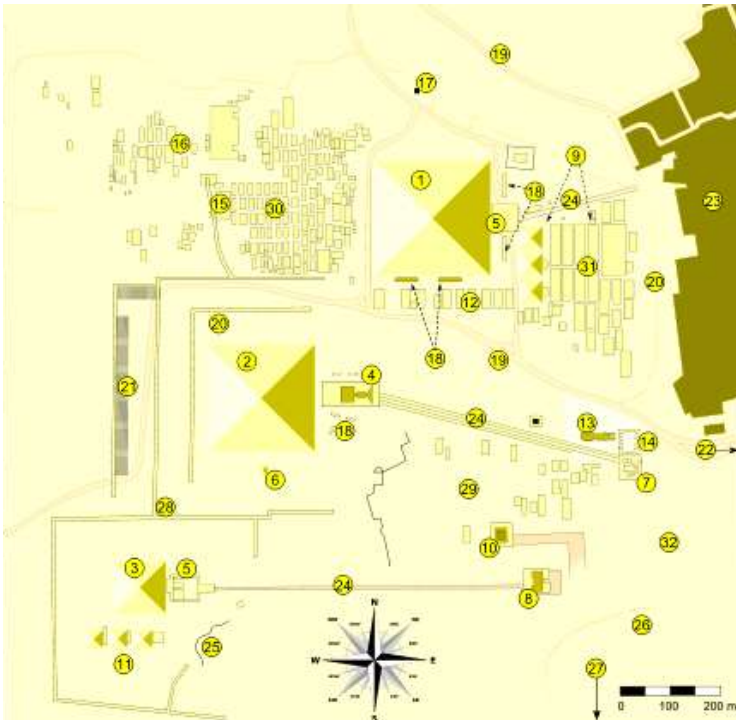
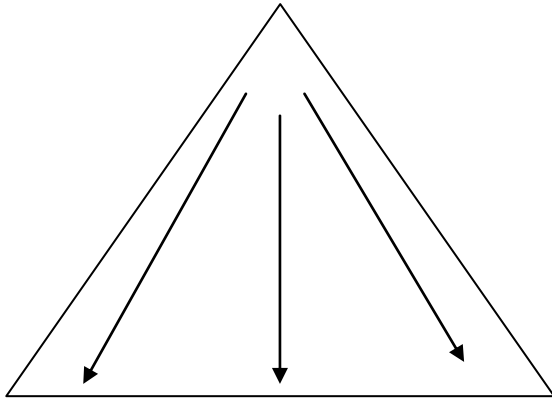

Рис. 5. Комплекс усипальнях гробниць в долині Гізи.

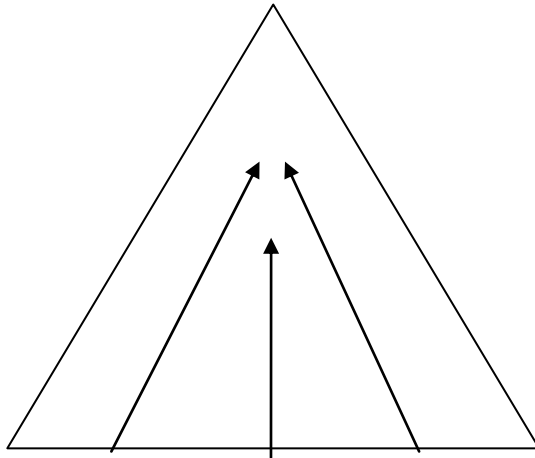

1. Піраміда Хеопса; 2. Піраміда Хефрена; 3. Піраміда Мікеріна; 4. Похоронний храм Хефрена; 5. Похоронний храм; 6. Піраміда супутник;
7. Храм Хефрена в долині; 8. Храм Мікеріна в долині; 9. Гробниця цариці Хетеп-Херес I; 10. Піраміда Хенткаус I; 11. Піраміди цариць; 12. Мастаби; 13. Великий сфінкс; 14. Храм сфінкса; 15. Гробниця Хемиуну; 16. Центр вивчення пірамід; 17. Квиткова касса; 18. Ями, в яких знайдені Сонячні човни; 19. Нова дорога; 20. Гробниці, висічені в скелі; 21. Село ремісників; 22. Каїр; 23. Селище Назлет-ель-Самман; 24. Похоронна дорога; 25. Каменоломня Мікеріна; 26. Сучасне кладовище; 27. На південь, гробниці вирубані в скельній породі; 28. Стіна огорожі; 29. Мастаби і гробниці вирубані в скельній породі; 30. Західне кладовище; 31. Східне кладовище; 32. Зона мастаб в центрі і гробниці вирубані в скелі.

Рис. 6. Схема генплану. Експлікація будівель і споруд.

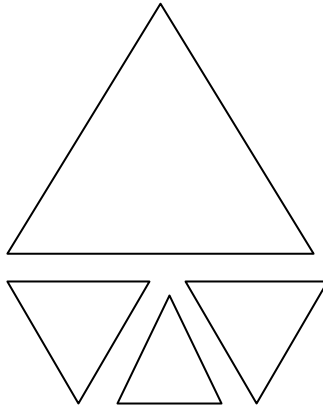

Піраміда статична за об'ємом, монолітна і розширяється донизу.

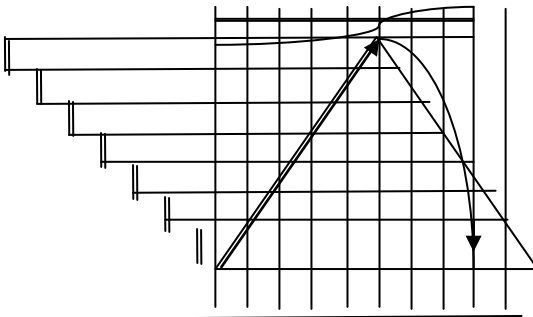
Піраміда динамічна фігура, виявлена бічними похилими площинами і гранями.

Рис. 8. Аналіз виявлення об'єму.

Трикутникна форма піраміди схильна до нюансу.

Рис. 9. Аналіз виявлення контрасту, нюансу.

Рівномірне членування дозволяє отримати ритм.

Рис. 10. Аналіз виявлення пропорцій.

Текстура пірамід – великогабаритні кам'яні блоки, текстура залежить від покрівельного матеріалу, що дозволяє досягнути індивідуальності. Колір підкреслює особливість кожної піраміди і залежить від кольору каменю, який у спектрі від холодного до теплового охристих кольорів.

Рис. 11. Аналіз виявлення текстури, фактури, колірний аналіз.

2. Клаузура ескізів семестрової роботи

Завдання вирішують в клаузурній подачі та ескіз макета як трансформацію (новацію) на основі деталей та елементів визначених аналізом історичного або етно-національного чи інженерного архітектурного об'єкта.

Клаузуру та проектний ескіз виконують як план та перспективно-панорамне зображення майбутнього макета з підкресленням:

а) естетики – об'ємно-просторовий зв'язок (простору,

композиції	форми, плану, об'ємів); – відчуття зміни простору (ракурси, підходи, силуети, глибина – панорама);
б) естетики конструкції	– матеріал та умовна конструкція (сировина, каркас, поверхня, площина, декор, колір, фактура);
в) естетики біоніки	(на основі тектонічно-структурних особливостей будови крила, стовбура, стебла, листка або біотектоніки та біоструктур – павутиння, бджолині стільники та ін.).

а. Послідовність виконання завдання.

Студенти набувають навичок проектування новітньо-сучасних рішень як творчого осмислення через трансформацію функціонально-конструктивних засобів в архітектурі та вміння синтезувати архітектуру.

До роботи додають ескізи клаузурних варіантів виконання олівцем, тушшю або іншими творчими засобами.

Приклад 3. Ілюстрації виконаних робіт до (Клаузура ескізів проекту) семестрової роботи з дисципліни «Композиція»: Варіанти перспективно-панорамного зображення.

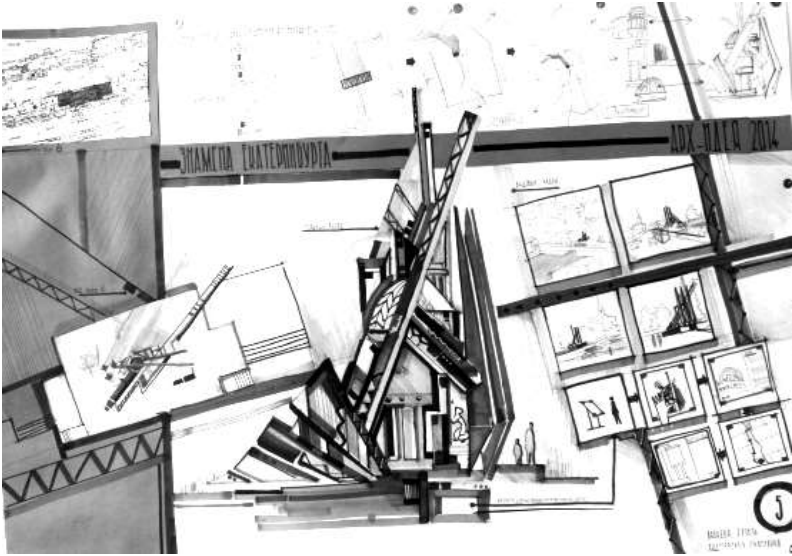

Рис. 12. Приклад клаузули музейного комплексу.

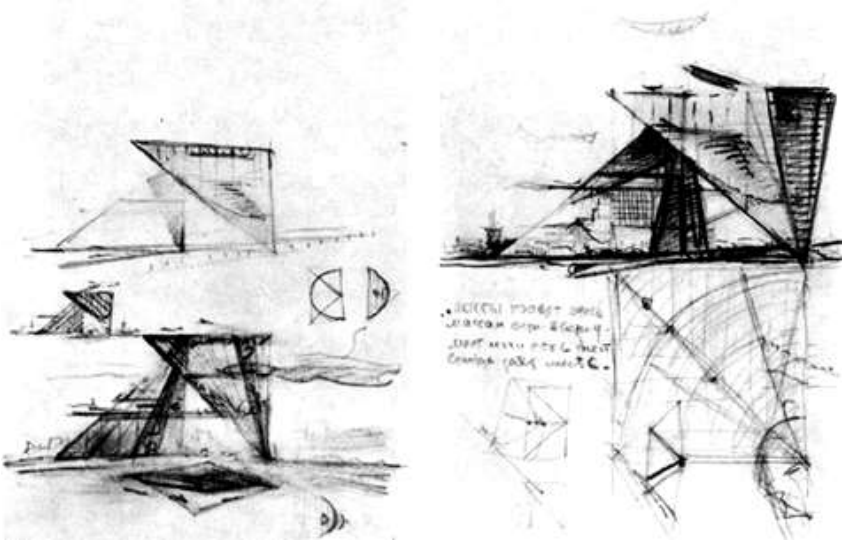

Рис. 13. Прикладу клаузули «Будинок архітектора».

3. Архітектурний макет

Архітектурний макет – це наочна статична модель, що відображає функціональну основу і композиційну структуру проєктованого стилізованого об'єкта. Метод макетування використовують в архітектурній практиці. В процесі навчання робота в макетуванні сприяє розвитку у студента просторової уяви, допомагає усвідомленню масштабності проєктованого та реального об'єму.

Завдання виконують як завершальний процес (вивчення дисципліни) – на основі:

ескізів проєкту та клаузури новаційної ідеї композиції;

об'ємно-просторового моделювання форм в уявному масштабі: людина – об'єкт – простір (масштаб: 1 см = 1 м; 1 см = 2 м і т.п.);

функціонально-конструктивної естетики (в уявних матеріалах, конструкціях, кольорі та декорі).

а. Послідовність виконання завдання

Студентам коротко обґрунтовують вирішення завдання, терміни та поняття, пов'язані із тематикою.

Студенти вчатьсь аналізувати нові можливості як в техніці архітектурного макетування, так і в психології сприйняття об'ємів в архітектурному просторі. Макети з картону є масштабно-уявно наближені до реальних умов архітектурного середовища. Конструкції з паперу можна сприймати як майбутні інженерно-будівельні конструкції та матеріали: на основі макетно-умовних та зменшених моделей можна створити уявлення про реальний об'єкт з реальними масами, формами, ракурсами, силуетом.

Роботу виконують як аудиторно-домашню.

Додатки
Макети за темою семестрової роботи.

Рис. 14. Історичні мотиви: Концертний комплекс “Ренесанс”.

Рис. 15. Історичні мотиви: Концертний комплекс “Піраміда”.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Алпатов М. В. Композиция. М. : Искусство, 1940. 136 с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. М. : Прогресс, 1974. 392 с.
3. Бондар О. Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві. Львів : НВФ „Українські технології”, 2005. 198 с.
4. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования : учеб. для худож. учеб. Заведений. 2-е изд., перераб. и доп. К. : Вища школа, 1988. 191с.
5. Голубева О. Л. Основы композиции. М. : Изобраз. Искусство, 2001. 120 с.
6. Костенко Т. В. Основы композиції та тримірного формоутворення : навч.-метод. посіб. Харків : ХДАДМ, 2003. 256 с.
7. Кринский В. Ф., Ламцов Н. В., Туркус М. А. Элементы архитектурно-пространственной композиции. М. Стройиздат, 1984.
8. Кулебакин Г. И. Рисунок и основы композиции : учеб. для СПТУ / Под ред. Т. Л. Кильпе. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Высш. шк., 1988. 128с.
9. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основы композиції (геометричні аспекти художнього формотворення) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К. : Каравела, 2004. 304 с.
10. Тиц А. А. Основы архитектурной композиции и проектирования / Под общей ред. докт. искусств., проф. А. А. Тиц. Киев : Вища школа, 1976.
11. Чернышев О. В. Формальная композиция. Минск : Харвест, 1999. 308 с.
12. Шаповал Н. Т. Прикладна теорія архітектурної композиції : навч. посіб. К. : КНУБА, 2000. 288 с.
13. Шевелев И. Ш., Марутаев М. А., Шмелев И. П. Золотое сечение. М. : Стройиздат, 1990. 344 с.
14. Шорохов Е. В. Композиция. М. : Просвещение, 1986. 228 с.
15. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.

Допоміжна

16. Араухо Н. Архитектурная композиция. М. : Высшая школа, 1982.
17. Бегенау З. Г. Функция, форма, качество. М. : Мир, 1969. 168 с.
18. Беда Г. В. Основы изобразительной грамоты. М. : Просвещение, 1981. 240 с.
19. Беляев Т. Ф. Упражнения по развитию пространственных представлений у учащихся: Из опыта работы. М. : Просвещение, 1983. 112 с.
20. Зайцев А. С. Наука о цвете и живопись. М. : Искусство, 1986. 158 с.
21. Зернов В. А. Цветоведение. М. : Книга, 1972. 239 с.
22. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Вища шк., 2002. 190 с.
23. Кринский В. Д., Колбин В. С. и др. Введение в архитектурное проектирование. М. : Стройиздат, 1974.
24. Кучмар А. Основы архитектурного формообразования / пер. с немецкого Д. Г. Копелянского. М. : Стройиздат, 1984.
25. Таунач Т. Л., Федосова О. В., Васильков В. Г. та ін. малі будівельні форми : навч. посіб. для студ. архітект. вузів. К. : Вища школа, 1994. 185 с.
26. Соколов А. М. Основные понятия архитектурного проектирования. Л. : Изд. Ленуниверситета, 1976.
27. Иконников И. Н., Степанов А. И. Основы композиции. Москва : Искусство, 1971.
28. Шорохов Е. В. Основы композиции : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. № 2109 «Черчение, рисование и труд». М. : Просвещение, 1979. 303 с.
29. Яблонский В. А. Преподавание предметов «Рисунок» и «Основы композиции». 3-е изд., перераб. и доп. М. : Высш. шк., 1989. 78 с.

Інформаційні ресурси

30. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
31. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>
32. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. О. Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
33. Цифровий репозиторій НУВГП. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/metods/>